

Sp. 565. Tillaga til þingsályktunar

[275. mál]

um ráðstafanir til aukningar sérmenntaðs starfsliðs á sviði hæfingar og endurhæfingar.

Flm.: Sverrir Bergmann, Oddur Ólafsson.

Alþingi ályktar, að skora á ríkisstjórnina að gera nú þegar ráðstafanir til þess að draga úr þeim mikla skorti, sem nú er á sérmenntuðu starfsliði til hæfingar- og endurhæfingarstarfa með það fyrir augum:

- a) að endurhæfingu sjúkra verði sem fyrst komið í viðunandi horf,
- b) að tryggja, að hæfing vanþroska, seinþroska og þroskaheftra verði svo fljótt sem auðið er í samræmi við nútímaþekkingu á einstökum sviðum þessarar þjálfunar,

c) að grundvöllur skapist hérlendis í náinni framtíð fyrir aðstöðu til sérmenntunar á sem flestum sviðum hæfingar og endurhæfingar, enda megi þá fyrst vænta þess, að hægt verði að sinna þessu mikilsverða starfi svo að fullnægjandi sé.

Greinargerð.

Mikilvægi sjúkraþjálfunar er óumdeilt. Hún er sérlega nauðsynleg þeim, sem hafa orðið fyrir slysum eða líða af sjúkdómum í miðtaugakerfi og stoðkerfi. Sjúkraþjálfun er oft einasta meðferðin, sem þessum sjúklingum hefur verið veitt, en sem betur fer einnig sú meðferð sem dugir. Mikill skortur hefur verið á sjúkraþjálfurum hérlendis, stétt þeirra hefur verið allt of faliðuð. Þau sannindi eru vafalaust öllum háttvirtum alþingismönnum vel kunn. Eðlilega hefur skortur þessi leitt til þess, að mjög hefur verið erfitt að koma við nauðsynlegri sjúkraþjálfun fyrir alla þá, sem á henni þurfa að halda. Hafa þó sjúkraþjálfarar þeir, sem til staðar eru, unnið af miklum dugnaði og oftast reynt að anna tvöföldu dagsverki.

Á síðustu árum hefur orðið þó nokkur aukning á rými og aðstöðu til sjúkraþjálfunar, þótt betur megi, ef duga skal. Eitt nær það þó skammt, ef ekki eru sjúkraþjálfarar fyrir hendi. Því er mjög fagnað, að nú er ákveðið að hefja kennslu hérlendis í sjúkraþjálfun, enda má ljóst vera, að einasta leiðin til þess, að hér verði nægur fjöldi sjúkraþjálfara, er sú, að í landinu sé aðstaða til menntunar þeirra. Þessa staðreynd hafa allir háttvirtir alþingismenn raunar viðurkennt.

Hæfing og endurhæfing eru hins vegar víðari hugtök en sú sjúkraþjálfun ein, sem hér er frá greint að framan. Þjálfun er þörf hvað viðkemur hugsun, skilningi og tjáningu og er sú þjálfun og kenning jafnoft hæfing sem endurhæfing. Hæfing á hér við um þá einstaklinga, sem vegna meðfæddra orsaka eða slysa og sjúkdóma, áður en fullum þroska er náð, eru á eftir á þeim sviðum, sem áður greinir. Slíka nefnum við vanþroska, seinþroska eða þroskahefta. Tekur þetta stundum aðeins til eins sviðs, en stundum til margra. Endurhæfing á hér við um þá, er vegna sjúkdóma og slysa eftir að fullum þroska er náð glata hæfileikum sínum til hugsunar, skilnings og tjáningar í hinum margbreytilegustu myndum. Er hér auðvitað fyrst og fremst um að ræða afleiðingar sjúkdóma í miðtaugakerfi.

Skortur sérmenntaðs fólks til hæfingar og endurhæfingar á þessu sviði er hérlendis nánast alger. Aðstaða til sérmenntunar á þessu sviði hérlendis er og nánast engin.

Nú er hér með skorað á stjórnvöld að gera nú þegar allar þær ráðstafanir, er bætt geta úr þessu ástandi hið bráðasta. Nauðsynlegt er, að könnun fari fram á því, hversu marga þurfi að sérmennta til nefndrar hæfingar og endurhæfingar þegar í upphafi og hversu það skuli gert. Hér er um mjög vítt hæfingar- og endurhæfingarsvið að ræða. Misjafnrar undirbúningsmenntunar mun þurfa við til sérmenntunar á þessu sviði eftir því hvern þátt þjálfunarinnar hún miðast við. Mun nánar verða gerð grein fyrir þessum atriðum í framsögu með þessari þingsályktunartillögu. Hins vegar verður beinlínis nauðsynlegt ekki aðeins að hvetja til, heldur jafnframt að styrkja eða kosta með beinum fjárframlögum ákveðinn fjölda fólks með nauðsynlega undirstöðumenntun til sérmenntunar á því hæfingar- og endurhæfingarsviði, sem hér er til umræðu. Með því einasta móti verður hægt að koma við nauðsynlegu hæfingar- og endurhæfingarstarfi á þessu sviði hið allra fyrsta og með þessum hætti einum verður mögulegt að koma upp hérlendis sérmenntunaraðstöðu á þessu sama sviði í náinni framtíð, og þá fyrst má vænta þess að hægt verði að sinna þessari hæfingu og endurhæfingu svo að viðunandi sé.

Mikilvægi þessa má öllum vera ljóst. Víst er með öllu ómetanleg sú þjálfun, sem að því miðar að styrkja og líðka, lina kvalir eða bæta jafnvægi og samræmi hreyfinga. Hins vegar má það ekki gleymast, að sjúkdómur í miðtaugakerfi valda ekki aðeins röskun á hreyfingum og tilfinningum, heldur draga og einatt úr hæfi-

leikum til þess að hugsa, skilja og tjá sig í margbreytilegum myndum, eins og nánar mun skýrt í fransögu. En einnig þessa röskun má færa til eðlilegs horfs með endurhæfingu, og því mega menn trúá, að einstaklingnum nægir ekki það eitt að geta staðið uppréttur í hinni eiginlegu merkingu þess. Við skulum hafa það hugfast, að þeir einstaklingar, jafnvel á besta aldri, eru allt of margir í okkar þjóðfélagi, sem eftir sjúkdóma í miðtaugakerfi hafa glatað hæfileikanum til þess að tjá sig, rata, klæðast eða jafnvel til þess að ganga, þótt ekki skorti þá aflið — svo að fátt eitt sé nefnt. Möguleika til endurhæfingar þessara þátta verðum við að skapa og koma sem allra fyrst í viðunandi horf.

Ekki er síður mikilvæg þjálfun þeirra, sem vanþroska eru eða seinþroska eða þroskaheftir á einu sviði eða fleirum, hvort heldur er af meðfæddum orsökum eða til komnum áður en fullum þroska er náð vegna sjúkdóma eða slysa. Hér er því hæði um hæfingu og endurhæfingu að ræða og hæfingu þó kannske meir. Hér er þegar mikið verk að vinna. Hér höfum við sofið á verðinum og ekki gætt þess í velmegunarkappinu að rækja skyldur okkar við þá, sem minnst mega sín og hafa ekki það afl, sem þarf til að fá fram kröfur. Án sérmenntaðs fólks fáum við aldrei unnið að gagni það, er við viljum öll áreiðanlega veita þessum einstaklingum. Augljóst má það og vera, að framkvæmd sérkennslu og sérþjálfunar þessara einstaklinga skv. grunnskólalögunum frá 1974, hvort heldur eru á skyldunáms- eða forskólaaldri, getur aldrei orðið nema nafnið tómt, ef ekki er til taks nægjanlegur fjöldi sérmenntaðs starfsliðs með nauðsynlega undirbúningsmenntun eftir því til hverra þátta nefndrar sérkennslu starf þeirra tekur.

Það er góðra gjalda vert að reisa sérstofnanir og skapa aukið rými og aðstöðu fyrir þá, sem vanþroska, seinþroska eða þroskaheftir eru. Raunar er það nauðsynlegt. En hugsunin verður að ná lengra, því að sé þess ekki jafnframt gætt að hafa til taks sérmenntað starfsfólk meira en að nafninu til í ljósi nútímaþekkingar verða allar sérdeildir, heimili eða skólar, ætluð þessum einstaklingum, aldrei annað en geymslurými, kannske vistleg, en þar sem hinum sömu einstaklingum verður aldrei komið svo fram á veg sem mögulegt væri í krafti sérþekkingar.

Við skulum hafa hugfast, að það tekur lengri tíma að afla sér nauðsynlegrar þekkingar til sérkennslu og sérþjálfunar en það tekur að reisa hús.

Loks er ástæða til þess að vekja athygli á tveimur staðreyndum. Hin fyrri er, að sú þekking, sem fyrir liggur um möguleika til hæfingar og endurhæfingar vanþroska, seinþroska og þroskaheftra, er enn nánast á frumstigi. Hin er sú, að þrátt fyrir hina fyrri hefur á þessu sviði náðst undraverður árangur. Það er í ljósi þessara staðreynda, að hugmyndum um geymslustofnanir eingöngu fyrir vanþroska, seinþroska eða þroskahefta hefur löngu verið fyrir borð kastað meðal menningarþjóða.